

Ign. in ep. ad Phillp.
1. serm. 3. de Quadr.
Aug. serm. 25. de Tem-
pore.

314 CATECH. AD PAROCH. PARS III.

tos quosdam locos in promptu habeat, unde rationes atque argumenta sumat, quibus populo illud maximè persuadeatur, ut hujus præcepti legem summo studio accurataque diligentia servet. Ad hoc plurimum valèt, ut populus scilicet intelligat, ac plenè perspiciat, quam justum ac rationi consentaneum sit, nos certos quosdam dies habere, quos totos divino cultui tribuamus, Dominumque nostrum, à quo summa & innumerabilia beneficia accepimus, agnoscamus, colamus & veneremur. Si enim jusisset, nos quotidie sibi religionis cultum tribuere, nonne pro suis erga nos beneficiis, quæ maxima & infinita sunt, omnis opera danda esset, ut prompto alacrique animo ejus dicto audientes essemus? Nunc verò, paucis ad ejus cultum institutis diebus, non est cur nos negligentes atque difficiles in ejus officii functione simus, quod sine gravissima culpa prætermittere non possumus.

27. *Quæ utilitas ad eos redeat, qui sædulo huic præcepto obtemperaverint.*

Exod. 23. 27. & Deut.
16. 16.

Demonstret deinde Parochus, quanta hujus præcepti virtus sit, (1) cum ii, qui illud rectè servaverint, in conspectu Dei esse, cum eoque colloqui videantur: nam & precibus faciendis Dei majestatem contemplamur, & cum eo colloquimur, & concionatoribus audiendis Dei vocem accipimus, quæ ad aures nostras eorum opera pervenit, qui de rebus divinis piè sanctèque concionantur; tum in altaris Sacrificio præsentem Christum Dominum adoramus: et his quidem bonis illi maximè fruuntur, qui hoc præceptum servant diligenter.

28. *Quid contra de illis sentiendum sit, qui hanc legem omninò neglexerint.*

a Matth. 18. 17.
Luce 10. 16.
John 10. 21.
Heb. 13. 17.
Num. 15. 35. 36.

Qui verò hanc legem omninò negligunt, ii, cum Deo a & Ecclesiæ non obediunt, neque ejus præceptum audiunt, & Dei & sanctarum legum hostes sunt: quod animadverti potest ex eo quod præceptum hoc ejusmodi est, ut nullo labore servari queat. Cum enim Deus non labores nobis imponat, quos vel difficillimos ejus causa suscipere deberemus, sed quietos illis diebus festis à terrenis curis liberos esse jubeat, magnæ temeritatis indicium est, hujus præcepti legem recusare. Exemplo nobis esse debent supplicia, quæ de illis Deus sumpsit, qui illud violarunt, ut ex Libro Numerorum licet intelligere. Ne igitur in hanc Dei offensionem incidamus, ope-

ra

(1) Cum ii) Edit. Pat. ut ii)

ra pretium erit, sæpè illud verbum *Memento*, cogitatione repetere, magnasque illas utilitates & commoda sibi ante oculos proponere, quæ ex festorum dierum cultu percipi, suprâ declaratum est, & multa alia ad id genus pertinentia, quæ bonus & diligens Pastor ut occasionis ratio postulabit, copiosè latèque persequi poterit.

DE QUARTO PRÆCEPTO.

CAPUT V.

Honora patrem tuum, & matrem tuam,
ut sis longævus super terram, quam
Dominus Deus tuus dabit tibi.

1. *Quæ sit hujus Præcepti dignitas, & quomodo cum superioribus conveniat.*

Cum in superioribus præceptis summa sit vis & dignitas, meritò, quæ nunc persequimur, quia maximè necessaria sunt, proximum locum obtinent: nam illa a finem, qui Deus est, omninò spectant: hæc nos ad proximi charitatem erudiunt: etsi longius progressa, ad Deum, id est, illud extremum, hujus gratia proximum ipsum diligimus, perducent. Quamobrem e Christus Dominus præcepta illa duo de diligendo Deo & proximo, similia inter se esse dixit. Hic autem locus, dici vix potest, quantas habeat utilitates, cum & suos fractus ferat uberes illos quidem ac præstantes: & sit tamquam signum, ex quo primi præcepti obedientia & cultus elucet. *Qui enim non diligit, inquit Divus Joannes, fratrem suum quem videt, Deum quem non videt, quomodo potest diligere?* Ad eundem modum, si parentes, quos secundum Deum diligere debemus, non veneramus & colimus, cum in conspectu nobis ferè semper sint; Deo e summo parenti & optimo, qui nullum sub aspectum cadit, quem honorem, quem cultum tribuemus? Ex quo perspicuum est, utraque præcepta inter se congruere.

In præceptis primæ
Tabulæ magna dignitas,
sed in secundæ Tabulæ
præceptis est magna ne-
cessitas. Vide D. Aug. in
Ps. 52. conc. 1.

a 1. Timot. 1. 5.

b D. Aug. l. 3. de Doctrina
Christiana caput 10.
& l. 50. Rom. 8. 39.
c Matth. 22. 39.
d Marci 12. 13.

e 1. John. 4. 20.
Signum dilectionis, Dei
ex dilectione parentum
elucet.

f Malach. 1. 6.

2. *Quam latè pateat hujus præcepti vis, & quantum parentes ex hoc præcepto adjuventur.*

Hujus autem præcepti usus latissimè patet: nam præter eos, qui nos genuerunt, multui præterea sunt quos in parentum loco colere debemus, *a* vel potestatis, vel *b* dignitatis, vel *c* utilitatis; vel præstantis alicuius muneris & officii nomine. Parentum præterea, majorumque omnium laborem levat; cum enim id in primis curent, ut quos habent in sua potestate, ii rectè & divinæ legi convenienter vivant, erit hæc cura perfacilis, si omnes intelligant, Deo auctore & monitore summum honorem parentibus tribui oportere. Quod ut præstare possimus, necesse est nosse quamdam differentiam, quæ est inter præcepta primæ & secundæ tabulæ.

3. *Præceptorum legis in duas tabulas quorsum facta sit distinctio.*

Ergo hæc primam à Parocho sunt explicanda, idque imprimis moneat, *d* divina Decalogi præcepta fuisse in duabus tabulis incissa, in quarum altera, quemadmodum à Sanctis Patribus accepimus, tria illa continebantur, quæ jam sunt exposita: reliqua verò in alteram tabulam erant inclusa. Atque hæc nobis perapposita, fuit descriptio, ut præceptorum rationem ordo ipse distingueret: nam quidquid in Sacris litteris divina lege jubetur, aut vetatur, id duorum generum oritur ex altero; aut enim erga Deum, aut erga homines charitas in omni officio spectatur. Et quidem charitatem in Deum superiora tria præcepta docent: quod verò ad hominum conjunctionem & societatem pertinet, id reliquis septem præceptis continetur. Quocirca non sine causa ejusmodi est facta distinctio, ut alia ad priorem, alia ad alteram tabulam præcepta referantur.

4. *Quomodo charitas erga Dominum tribus primis præceptis, & charitas erga proximum cæteris contineatur; & quæ sit inter utraque differentia.*

Nam superioribus tribus præceptis, de quibus dictum est, quasi subjecta materia, quam tractent, est Deus, id est summum bonum: cæteris verò proximi bonum; illis summus, his proximus amor est propositus: illa finem, hæc autem ea, quæ ad finem referuntur, spectant.

Præterea charitas Dei ex ipso pendet; Deus enim per se, non alterius rei causa, summè diligendus est. Charitas autem proximi à charitate Dei ortum habet, atque ad eam, tamquam ad certam regulam dirigenda est. Nam si parentes charos habemus, si dominis paremus, si dignitate antecedentes révèremur: id ea re maximè faciendum

Parentis nomen eadem late pateat, sit, ut is a præceptum ad plures extendatur.

a 4. Reg. 5. 15.
b 1. Cor. 5. 15.
c Eccles. 4. 10.

Primæ & secundæ Tabulæ differentia latius exponitur.

d Exod. 24. 12. & 17. 18.

Deut. 4. 13. & 5. 12. & 9. 9. 17.

e Clem. Alex. lib. 6. Stromatum Mag. in 3. dist. 37. Alex. de Ales. 3. p. q. 29. membr. 2. art. 3.

Vide Aug. in Ps. 32. conc. 1. D. Thom. in 2. 2. q. 122. art. 1. & 2.

Deus per se amandus. Bernardus in lib. de Diligendo Deo.

Quomodo omnes homines propter Deum diligendi. Aug. lib. 3. de Doct. Christ. cap. 129. & 1. 4. Conf. cap. 9. 10. 11. 12.

dum est, quod eorum procreatur est Deus, eosque aliis præesse voluit, quorum opera cæteros homines regit ac tuetur: qui cum nobis auctor sit ut ejusmodi personas vereamus; idcirco id præstare debemus, quia à Deo hoc ipso honore dignantur. Ex quo fit, ut honor quem parentibus habemus, Deo potius, quam hominibus haberi videatur. Sic enim apud Sanctum Matthæum est, cum de observantia in superiores agitur: *a* *Qui recipit vos, me recipit*; & Apostolus in Epistola ad Ephesios, servos instituens: *b* *Servi, inquit, obedite dominis carnalibus cum timore & tremore in simplicitate cordis vestri, sicut Christo, non ad oculum servientes quasi hominibus placentes, sed ut servi Christi facientes voluntatem Dei ex animo.*

5. *Quomodo charitas Dei nullo fine, charitas verò proximi suis finibus circumscribitur.*

Accedit, quod Deo nullus honor, nulla pietas, nullus cultus satis dignè tribuitur, in quem amor augeri infinitè potest: proptereaque nostra erga illud charitas indies fiat ardentior, necesse est; quem ejus jussu *c* ex toto corde, ex tota anima, ex totis viribus amare debemus. At charitas qua proximum complectimur, suis finibus circumscribitur. *d* Jubet enim Dominus proximos diligere; sicut nos ipsos: quod si quis eos fines egressus fuerit, ita ut parem Deo & proximis amorem tribuat, is maximum scelus admittit. *e* *Si quis venit ad me*, inquit Dominus, *& non odit patrem suum, & matrem, & uxorem, & filios, & fratres, & sorores, adhuc autem & animam suam, non potest meus esse discipulus*: in quam sententiam item dictum est: *f* *Sine, ut mortui sepeliant mortuos suos*, cum quidam primùm humare patrem vellet, postea Christum sequi. Cujus rei dilucidior illa apud Sanctum Matthæum explicatio est: *g* *Qui amat patrem aut matrem plus quam me, non est me dignus.*

6. *Quomodo parentes sint amandi, quaque ex causa illis subinde non obtemperandum sit.*

Nec tamen ulla dubitatio est, quin parentes vehementer amandi observandique sint; sed ad pietatem in primis necessarium est, Deo *h* qui parens & effector est omnium, præcipuum honorem & cultum tribui; ideoque mortales parentes amari, ut ad coelestem sempiternumque Patrem tota amoris vis referatur. Quod si interdum parentum jussa Dei præceptis repugnent, non dubium est, quin liberi parentum cupiditati, Dei voluntatem anteferre debeant, divinæ illius sententiæ memores: *i* *Obedire oportet Deo magis, quam hominibus.*

a Matth. 10. 40.

b Ephes. 6. 5. idem habetur 1. Pet. 2. 18.

Augeri charitas in infinitum potest. D. Aug. super Ps. 62. & D. Th. in 1. 2. q. 24. art. 7. & 8. & confirmatur ex Apost. 1. Cor. 13. 8. Phil. 3.

c Deut. 6. 5.

Matth. 22. 37.

Marci 12. 30.

Luce 10. 27.

d Lev. 19. 15.

Matth. 22. 30. Deus, & proximus nequaquam parum amore diligendi. Vile D. Thom. in 1. 2. q. 26. art. 2.

e Luce 14. 26.

Matth. 22. 30.

Matth. 8. 22.

g Matth. 10. 37.

Secundum Deum parentes diligendi & colendi sunt. Vile D. Thom. in 2. 2. q. 101. art. 4.

h Deut. 32. 6.

Isai. 63. 16. & 64. & 8.

Hier. 31. 9. Machab. 2. 10.

Parentibus filii quando teneantur non obedire.

i Act. 5. 29.

7. *Quid in hujus Præcepti sequentia propriè Honorandi vox denotet.*

Quibus rebus expositis, Parochus verba Præcepti interpretabitur, atque illud primum, *Honorare* quid sit. Est enim de aliquo honorificè sentire, & quæ illius sunt maximi putare omnia. Huic autem honori hæc omnia conjuncta sunt, amor, observantia, obedientia, cultus. Scire autem in Lege posita est *Honoris*, non amoris aut metus, etiamsi valde amandi ac metuendi parentes sint. Etenim qui amat, non semper observat & veneratur; qui metuit, non semper diligit; quem verò aliquis ex animo honorat, item amat & veretur. Hæc cum Parochus explicaverit, tum aget de patribus, quique sint ii, qui vocentur hoc nomine.

8. *Quinam Patris nomine hic intelligantur.*

Nam etsi de iis præcipuè patribus lex loquitur, ex quibus generati sumus, tamen ad alios quoque pertinet hoc nomen, quos etiam complecti lex videtur, quemadmodum ex pluribus divinæ Scripturæ locis facile colligimus. Præter illos igitur, qui nos procrearunt, patrum genera item alia sunt in sacris litteris, (quod antea attigimus) quibus singulis suus honor debetur. Ac primum Ecclesiæ Præsides & Pastores & Sacerdotes patres dicuntur, quemadmodum ex Apostolo constat, qui ad Corinthios scribens, *a Non, inquit, ut confundam vos, hæc scribo, sed ut filios meos charissimos moneo, nam si decem milia pedagogorum habeatis in Christo, sed non multos patres, nam in Christo Jesu per Evangelium ego vos genui; & in Ecclesiastico scriptum est: b Laudemus viros gloriosos, & parentes nostros in generatione sua.*

Deinde ii, quibus aut Imperium, aut Magistratus aut potestas commissa est, qui Republicam gubernant, Patres appellantur. *c Sic Naaman à famulis pater vocabatur.*

Præterea patres eos dicimus, quorum procuratori, fidei, probitati sapientiæque alii commendantur; cujusmodi sunt tutores & curatores, pedagogi & magistri. Quare Eliam & Elisæum filii Prophetarum patrem vocabant.

Postremò patres dicimus senes & ætate confectos, quos etiam vereri debemus. Atque hoc in Parochi præceptis maximum sit, ut doceat patres cujuscumque sint generis, præsertim verò eos ex quibus nati simus, à nobis honorandos; de quibus divina lex præcipuè loquitur.

Honorare quid sit. Vide D. Thom. in 1. 2. q. 122. art. 5. & q. 62. art. 3. Arist. in 1. Eth. c. 6. Cur hic honorandi verbum positum sit Div. Thom. in 1. 2. q. 122. art. 5. ad 3.

Primo dicuntur patres secundum carnem.

Secundò Ecclesiæ Præsides & Sacerdotes.

a 1. Cor. 4. 14.
Jud. 17. 10. & 18. 19.
4. Reg. 2. 12. 13. & 6.
21. 13. 14. Isai. 22. 25.
Ps. 41. 17.
b Eccles. 44. 1.

Tertiò Magistratus.

c 4. Reg. 15. 5.
1. Reg. 14. 12.

Quartò tutores, pedagogi & magistri.

1. Mach. 2. 65.

Quintò grandævi Levit. 19. 22. Sap. 2. 19. & 4. 6.

9. *Cur parentibus secundum carnem Christianorum filii, præcipuum honorem impendere debeant.*

Sunt enim immortalis Dei quasi quædam simulacra in iisque ortus nostri imaginem intuemur, ab iis vita nobis data est, iis Deus usus est, uti nobis animum mentemque impertiret; ab iis ad Sacramenta deducti, ad religionem, ad humanum cultum civilemque instituti, ad morum integritatem & sanctitatem eruditi sumus. Doceat verò Parochus, meritò nomen *Marris* in hoc præcepto expressum, ut ejus beneficia & merita erga nos consideremus, quanta cura & sollicitudine nos in utero gesserit, quanto cum labore ac dolore pepererit ac educarit.

10. *Quibus rationibus honore afficiantur carnales parentes.*

Porro ita observandi parentes sunt, ut (1) quem eis tribuimus, honor, ex amore atque intimo animi sensu depromptus videatur, quibus hoc officium debetur maxime, cum erga nos sint ita affecti, nullum ut laborem, nullam conditionem, nulla pericula (2) nostra causa refugiant, nihilque illis accidere possit jucundius, quam ut filiis charos se esse sentiant, quos maxime diligunt. Joseph, a cum in Ægypto honore & amplitudine Regi esset proximus, b Patrem, qui in Ægyptum venerat, honorificè excepit: & c Salomon matri advenienti assurrexit, eamque veneratus, regio in solio ad dexteram collocavit.

Alia præterea sunt honoris officia quæ in parentes conferri debent. Nam eos etiam tum honoramus, cum à Deo suppliciter petimus; ut eisdem benè & feliciter omnia eveniant, ut in maxima gratia & honore sint apud homines, ut ipsi Deo, ac Sanctis qui in cælis sunt, commendatissimi sint.

Item parentes honoramus, cum nostras rationes ad eorum arbitrium voluntatemque conferimus. Cujus rei stator Salomon, d *Audi, inquit, fili mi disciplinam patris tui, & ne dimittas legem matris tue, ut addatur gratia capiti tuo, & torques collo tuo*; cujusmodi sunt etiam Divi Pauli cohortationes: e *Filii, obedite parentibus vestris in Domino; hoc enim justum est*; item, f *Filii, obedite parentibus per omnia, hoc enim placitum est in Domino*, & sanctissimorum hominum exemplis confirmatur. Etenim g Isaac, cum à patre ad sacri-

(1) *Quem* sic omnes Editiones habent, unde perperam in Romana legitur, *que*.

(2) *Nostra* melius Edit. *Pat. nostri*.

Patres secundum carnem sunt Dei simulacra, quod nostri sint alterum principium. D. Thom. in 2. 2. q. 101. art. 2. Matribus quanta filii debeant.

Vide Tob. 3. 4. & Eccl. 7. 29. & 2. 30.

Malach. 7. 27. Primus modus quo parentes debent honorari.

Secundus modus quo parentes debent honorari.

Tertius modus quo parentes debent honorari.

Quartus modus quo parentes debent honorari.

Quintus modus quo parentes debent honorari.

Sextus modus quo parentes debent honorari.

a Gen. 46. 37.
b Gen. 46. 29. & 47.

c 2. Reg. 2. 19.

Pro eis Deus orandus.

Item pro eis Deus orandus.

Item pro eis Deus orandus.

Eorum voluntati standum est.

d Prov. 1. 8. Vid. item Eccles. 3. ferè per totum.

e Ephes. 6. 1.

f Colos. 3. 20.

g Gen. 22. 8.

a Jorem. 35. 6. 7. 8.

Parentes studiosè imi-
tandi.

Quomodo subvenien-
dum parentibus, vide
apud Basil. In Hom. de
Honore parentum, & in
Hexam. Hom. 9.

Item Ambr. lib. 5.
Hexam. cap. 16. Conc.
Gang. can. 16. & c. Est
probanda, & cap. Cæ-
terum, cap. Pasce, dist.
86. Vide item D. Th. in
2. 2. q. 101. art. 2. & 4.
b Matth. 15. 3. 4. 5.

Hier. in lib. 2. Com-
ment in Matth.
D Aug. lib. 1. q. Ev.
c. 14.

Vide Gen c. 25. & 35.
& 50. per totum.

Patres honore & offi-
cio sunt Episcopi, Pas-
tores & Sacerdotes.

ficium vinceretur, modestè ac sine recusatione paruit:
& a Rechabithæ, ne à patris consilio unquam discrepa-
rent, vino se in perpetuum abstinerunt.

Item parentes honoramus, cum eorum rectè facta
moresque imitatur: iis enim plurimum tribuere videmur,
quorum esse volumus quàm simillimi. Itaque parentes ho-
noramus, quorum consilia non modò exquirimus, verùm
etiam sequimur.

11. Quomodo parentibus in necessitate constitutis sit sub-
veniendum, & maximè in mortis periculo.

Item, quibus subvenimus, ea impertientes, quæ victus
cultusque desiderat. Quod Christi testimonio comproba-
tur, qui b Pharisæorum impietatem redarguens, Quare
& vos, ait, transgredimini mandatum Dei propter tradi-
tionem vestram? Nam Deus dixit, honora patrem & ma-
trem: & qui maledixerit patri vel matri, morte moria-
tur: Vos autem dicitis: Quicumque dixerit patri vel matri,
munus, quodcumque est ex me, tibi proderit, & non hono-
rificabit patrem suum aut matrem suam: & irritum fecit
eis mandatum Dei propter traditionem vestram.

Et honoris quidem officia parentibus tribuere semper
debemus, sed tum maximè cum periculosè ægrotant,
Danda enim opera est ne quid prætermittant, quod vel
ad peccatorum confessionem attinet, vel ad reliqua Sa-
cramenta, quæ à Christianis hominibus percipi debent,
cum mors appropinquat; idque nobis curæ sit ut pii re-
ligiosique homines eos crebrò intervisant, qui vel im-
becillos confirmant & consilio juvent, vel optimè ani-
matis ad spem erigant immortalitatis; ut cum mentem
à rebus humanis excitarint, totam conijciant in Deum.
Sic fiet, ut fidei, spei & charitatis beatissimo committatu
ac religionis præsidio muniti, morte non modò non
pertimescendam, cum necessaria sit, sed cum aditum ad
æternitatem expediat, etiam appetendam censeant.

12. Quomodo mortuis parentibus honorem exhibeamus.

Postremò vel mortuis parentibus honor tribuitur, si
iis fanus facimus; si exequias cohonestamus; si bonorum
sepulturæ impertimus; si justa & sacrificia anniversaria
curamus, si quæ ab iis legata sunt, diligenter persolvimus.

13. Quo pacto Episcopi & Sacerdotes sint honorandi.

Honorandi autem sunt non modò ii ex quibus nati
sumus, verùm etiam alii, qui Patres appellantur, ut Epis-
copi & Sacerdotes, ut Reges, ut Principes, ut Magis-
tratus, ut tutores, ut curatores, ut magistri, ut peda-
gogi, ut senes, & cæteri hujusmodi. Digni enim sunt,
qui ex charitate, ex obedientia, ex ope nostra fructus per-

percipiant, sed alius alio magis. De Episcopis & aliis
Pastoribus ita scriptum est, a Qui bene præsumt Presbyteri,
duplici honore digni habeantur, maximè qui laborant in
verbo & doctrina. Jam verò, quanti erga Apostolum
amoris documenta Galatæ dederunt? quibus is præclarum
illud benevolentiae testimonium tribuit: b Testimonium
enim perhibeo vobis, quia si fieri posset, oculos vestros
eruissetis, & dedissetis mihi.

14. Quomodo Sacerdotibus necessaria ad victum suppe-
ditari debeant.

Quin etiam Sacerdotibus ea suppeditanda sunt, quæ
ad vitæ usus necessarios requiruntur. Quare Apostolus, c
Quis, inquit, militat suis stipendiis unquam? & in Ec-
clesiastico scriptum esse: d Honorifica Sacerdotes; & pro-
purga te cum brachiis; da illis partem, sicut mandatum est
tibi, primitiarum, & purgationis. Illis etiam obtempe-
randum esse, docet Apostolus; e Obedite, inquit, Præ-
positis vestris, & subjacete eis: ipsi enim pervigilant, quasi
rationem pro animabus vestris reddaturi. Quin potius à
Christo Domino præceptum est, ut vel improbis Pastoribus
obtemperemus, cum dicat: f Super cathedram Moysi se-
derunt Scribæ & Pharisæi: omnia ergo, quæcumque di-
xerint vobis, servate & facite; secundum opera verò eorum
nolite facere; dicunt enim, & non faciunt.

15. Magistratibus Politicis honorem deferendum os-
tenditur.

Idem de Regibus, de Principibus, de Magistratibus,
& reliquis, quorum potestati subjicimur, dicendum est. Iis
verò quod honoris, cultus, observantiæ genus tribuendum
sit, Apostolus ad g Romanos latè explicat, h pro quibus
etiam orandum esse monet: & Divus Petrus, i Subjetti,
inquit, estote omni humanæ creaturæ propter Deum, sive
Regi, quasi præcellenti, sive Ducibus, tamquam ab eo mis-
sis. Nam si quem eis cultum tribuimus, is ad Deum re-
fertur; habet enim veneratio hominum excellentes dig-
nitatis gradus, quia divinæ potestatis est iastar: in quo
etiam Dei Providentiam veneramus, qui publici muneris
procuracionem iis attribuit, k (1) eisque utitur tamquam
potestatis suæ ministris.

16. Cur Magistratibus Politicis etiam improbis sit ob-
temperandum, & quando non sit.

Nec enim hominum improbitatem aut nequitiam, si
tales sunt Magistratus, sed divinam auctoritatem, quæ

X

(1) Eisque utitur, sic Edit. Patav. multò melius quàm Rom. Loyas,
Lugd. Paris. Ven. quibusque utitur.

a 1. Tim. 5. 17.
Vide Amb. in Com-
mentarios in eum lo-
cum.

b Gal. 4. 15. Sacerdo-
tibus supeditanda sunt
ad victum necessaria.

c 1. Cor. 9. 7.

d Eccl. 7. 33. 34.
Match. 10. 10. & 12.

e 1. Cor. 9. 7.
f Heb. 13. 17.
g Rom. 1. 2. 13.
h 1. Pet. 2. 13. 14.
i 1. Pet. 2. 13.
k Vide Isai. 10. 5. 6.
& 4. 1. 2.
Jerem. 27. 6. 7.
Ezech. 28. 18. 17.

Magistratus Politici,

in illis est, revèremur: ut, quod permirum fortasse videatur, quamvis in nos sint inimico infensoque animo, quamvis implacabiles; tamen non satis digna causa sit, cur eos non perofficiosè observemus. Nam & a Davidis magna in Saule officia extiterunt, cum ei tamen esset offensior, quod innuit illis verbis: *b Cum iis, qui oderunt pacem, eram pacificus.*

At verò, si quid improbè, si quid iniquè imperent, cum id non ex potestate, sed ex injustitia atque animi perversitate agant, omninò non sunt audiendi. Ubi hæc Parochus singillatim exposuerit, deinceps consideret, quodnam præmium, quamque consentaneum iis propositum sit, qui divinò huic præcepto obediunt.

17. *Quod præmium obedientiæ in parentes divinitus sit propositum.*

Nam in eo fructus est maximus, ut diù vivant; propterea quòd digni sunt, qui beneficio quàm diutissimè perfruantur, cujus memoriam perpetuò conservant. Cum igitur qui parentes colunt, iis gratiam referant, à quibus lucis & vitæ usuram habent, jure & merito vitam ad summam senectutem perducunt. Tum adjungenda est diviniæ promissionis illustris explanatio: neque enim solùm sempiternæ ac beatæ, sed hujus etiam, quam in terris agimus, vitæ usus promittitur. Cujus sententiæ interpres est Div. Paulus, cum inquit: *c Pietas ad omnia utilis est; promissionem habens vitæ, quæ nunc est, & future.*

18. *Diuturnæ vitæ promissio quanti hic facienda sit.*

Nec verò hæc merces aut exigua est, aut contemnenda, etiam si sanctissimis viris, ut *d Job*, ut *e Davidi*, ut *f Paulo*, mors fuerit optabilis; & ærumnosa ac miseris hominibus vitæ propagatio sit injucunda. Nam illorum verborum adjunctio, *Quam Dominus Deus tuus dabit tibi*, non modò temporis diuturnitatem ad vivendum, sed etiam quietem, incolumitatem ad benè vivendum pollicetur. Nam in Deuteronomio non solùm inquit, *g ut longo vivas tempore*, sed illud etiam addit, *ut bene sit tibi*: quod deinde ab *h Apostolo* repetitum est.

19. *Quomodò, qui parentes honorant, etiamsi citò moriuntur, hujus præcepti præmium capiant.*

Hæc autem bona eis suppetere dicimus, quorum pietati Deus gratiam referat. Aliter enim divini promissi fides & constantia non erit; cum interdum, qui majorem pietatem parentibus præstiterunt, iis vita brevior sit. Quibus sic quidem contingit, vel quòd iis optimè consulitur, qui priùs è vita excedunt, quàm à virtutis & officii religione discedant; *i rapiuntur enim, ne mali-*

a 1. Reg. 17. 18. 19.

b Ps. 119. 6.

Cur filii parentibus morigeri diù vivant. D Th. in 2. 2. q. 122. art. 5. ad 4.

Utriusque vitæ felix usus promittitur.

c 1. Tim. 3. 11.

d Job 3. 3. & 10. 1.
e Ps. 118. 5.
f Phil. 1. 23.

g Deut. 4. 15.
h Eph. 6. 3.

Præmium hic promissum non tam in diuturnitate, quàm in incolumitate vitæ est repetitum.

i Sap. 4. 11.

litia mutet intellectum eorum, aut ne fictio decipiat animam illorum: vel quia dum pernicies & rerum omnium perturbatio impendet, è corporibus evocantur, ut communium temporum acerbitatem evadant: *a A facie enim malitiæ*, inquit Propheta, *collectus est justus*. Quod fit, ne eorum aut virtus aut salus periclitetur, cum à mortalibus flagitiorum pœna repetit Deus: vel ne tristissimis temporibus ex propinquorum amicorumque calamitatibus acerbissimos luctus sentiant. Quare metuendum est majorem in modum, cum bonis viris immatura mors accidit.

20. *Quibus pœnis iis afficiantur, qui hujus præcepti prævaricatores existunt.*

Ac quemadmodum iis qui grati in parentes sunt, officii merces & fructus est à Deo propositus; sic ingrati & impii filii gravissimis pœnis reservantur. Scriptum est enim: *b Qui maledixerit patri suo vel matri, morte moriatur; & c Qui affligit patrem & (1) fugit matrem, ignominiosus erit & infelix: & d Qui maledicit patri suo vel matri, extinguetur lucerna ejus in mediis tenebris; & c Oculum, qui subsannat patrem, & qui despicit partum matris suæ, effodiant eum corvi de torrentibus, & comedant eum filii aquilæ.* Qui parentibus injuriam intulerunt, *f* multos fuisse legimus; in quibus ulciscendis Dei iracundia exarsit. Non enim Davidem inultum reliquit, sed sceleri debitas pœnas dedit *g Absalom*, quem ob ejus scelus tribus hastis transfixum punivit.

De iis verò, qui Sacerdotibus non obtemperant, scriptum est: *h Qui superbiert, nolens obedire Sacerdotis imperio, qui eo tempore ministrat Domino Deo tuo, ex decreto judicis morietur homo ille.*

21. *Quibus potissimum rationibus parentes se dignos honore illo divinitus præscripto reddere possint.*

Et quemadmodum divina Lege sancitum est, ut parentibus filii honorem habeant, ut pareant, ut obsequantur; sic parentum propria officia sunt, atque munera, ut sanctissimis disciplinis ac moribus filios imbuant, iisque optima dent vivendi præcepta; ut ad religionem instructi & parati, Deum sanctè inviolatèque venerentur: *i* quod à parentibus Susannæ factum esse legimus.

X 2

Ita-

a Isai. 57. 1.
Cum boni viri immatura morte tolluntur, superstitibus supervenire solent plagæ.

Ingrati filii graviter puniendi.

b Exod. 21. 17.
Lev. 15. 4.

Matth. 15. 9.

c Prov. 19. 26.

d Prov. 20. 30.

e Prov. 30. 17.

Quali pœna protervi filii digni sint, vide in Deut. 21. 18. 19.

f Gen. 9. 22. & 26.

34. & 25. 22. & 49. 4.

g 2. Reg. 13. 14. 15. 16.

h Deut. 17. 12.

Quod sit parentum in filios officium colligi potest ex Gen. 10. 17.

Exod. 12. 26. & 13. 18.

Job 1. 5.

Prov. 19. 17.

Eccl. 7. 26.

Prov. 3. 24.

Eccl. 30. ferè per totum.

i Dan 13. 3.

(1) Fugit matrem) Sic legitur in Vulgata Sixti V. & Complut. Patavina autem, & Lovaniensis Editio habet *fugat matrem*, quemadmodum est in hodierna Vulgata.

Tria parentibus in educatione liberorum vitanda.

Primum.

Col. 3. 21.

Eph. 6. 4.

Itaque Sacerdos parentes commoneat, ut se liberis magistris præbeant virtutis, æquitatis, continentia, modestia & sanctitatis; triaque præsertim declinent, in quibus sæpè effundere consueverunt: primum, ne quid acerbius in liberos aut loquantur, aut statuatur, quod Apostolus in Epistola ad Colossenses ita præcipit: *a Patres, nolito ad indignationem provocare filios vestros, ut non pusillo animo fiant.* Nam periculum est ne fracto abjectoque animo sint, dum omnia timent. Quare illud præcipiat, ut nimiam severitatem effugiant, malintque liberos corrigere, quàm ulcisci.

22. *Quomodo parentes erga liberos remissi esse non debeant, neque eis ut nimis amplum patrimonium relinquunt, nimis laborare.*

Secundum.

Heli exemplum nimia parentum indulgentia.

1. Reg. 4. 18. sic & David. 2. Reg. 13. 20. 3. Reg. 1. 6.

Item mater filiorum Zebedei.

Matth. 20. Vide Amb. l. 1. de Fide ad Gracianum c. 3.

Tertium.

Huc referri possunt quæ habentur Eccl. 2. 18. 19. & 5. 12. 14. & 6. 2. 3.

Tob. 4. per totum.

Deinde, si qua culpa commissa est, cum necessaria sit castigatio & objurgatio, ne quid liberis per indulgentiam dissolutè remittant: sæpè enim filii parentum nimia lenitate & facilitate depravantur. Quamobrem à dissoluta indulgentia deterreat exemplo Heli summi Sacerdotis, qui, quòd in liberos indulgentior fuerat, *b* maximo supplicio est affectus.

Postremò, ne, quod fœdissimum est, in filiorum educatione ac doctrina præpostera consilia ineant. Etenim permulti in hac una cogitatione curaque versantur, ut opes, ut pecunias, ut lautum & amplum patrimonium liberis relinquunt; quos non ad religionem, non ad pietatem, non ad bonarum artium disciplinam, sed ad avaritiam & ad rem familiarem augendam cohortantur; nec de filiorum existimatione & salute sunt solliciti; dummodo pecuniosi sint & prædivites; quod quid dici, aut cogitari turpius potest? Ita fit, ut ad illos non tam rerum copias, quàm sua scelera & flagitia transferant, quibus tandem non ad Cælum se duces præbent, sed ad Inferorum supplicia sempiterna. Sacerdos igitur optimis præceptis parentes instituat, eosque ad *c* Tobia exemplum ad similem virtutem excitet; ut cum filios ad Deum cultum & sanctimoniam probè erudierint, ab iis etiam amoris & observantia & obsequii uberrimus fructus capiant.



DE QUINTO PRÆCEPTO.

CAPUT VI.

Non occides.

1. *Quis sit ejus doctrina, quæ hoc præcepto includitur, fructus & utilitas.*

Magna illa, quæ pacificis nominibus proposita est felicitas, a *Quoniam filii Dei vocantur*, Pastores maxime commovere debet, ut præcepti hujus disciplinam fidelibus diiigenter accuratè tradant. Nam ad conciliandas hominum voluntates nulla melior ratio iniri potest, quàm si ejusmodi præcepti lex rectè explicata, ab omnibus ita, ut oportet, sanctè servetur; quoniam tum sperare licet, ut summa animi consensione conjuncti homines concordiam & pacem maxime colant.

Sed quàm necesse sit præceptum hoc explicari, ex eo perspicitur, quòd *b* unum in primis est, quod Deus hominibus interdixit; *c* Sanguinem, inquit, requiram animarum vestrarum de manu cunctarum bestiarum, & de manu hominis. In Evangelio etiam, (1) in quo primum veteres leges à Domino explicatæ sunt, in iis hæc prima est, de qua apud Sanctum Matthæum ita scriptum est: *d* *Didum est enim, non occides*: & reliqua, quæ hac de re eo ipso loco deinceps commemorantur.

Fideles præterea attentè libenterque præceptum hoc audire debent. Si enim ejus vim spectatur, ad vitam cuiusque tuendam valet; quoniam his verbis *Non occides*, homicidium omninò interdictum est. Itaque singuli homines tanta cum voluptate animi illud accipere debent, perinde ac si ira Dei proposita, gravissimisque aliis pœnis, nominatim prohibitum sit, ne quis eorum lædatur.

X 3

Er.

(1) *Quo* Ita legendum, ut est in Edit. Parav. & Lov. non *que*, ut in Rom. Lugd. & Ven. antiquis, non est cui Lector dubitet.

a Matth. 5. 9.

Homines quantum ex hoc præcepto commodè capiant.

Deus etiam ante legem homicidium interdixit.

b De quo Gen. 6. & 7. per solum.

c Genesis 9. 5.

d Matth. 5. 22.

Deus vitæ nostræ hoc præcepto conulit.